

«Дитячий будинок повинен затримувати своїх вихованців і після так званого дошкільного віку – аж доти, коли дитині буде 15 років» [7, с. 118].

Проте, загальний перехід до системи соціального виховання з її основою – дитячим будинком – був нереальним. Не вистачало приміщень, спеціального обладнання, кваліфікованих педагогів. Це був шкідливий і утопічний комуністичний експеримент. Отже, система освіти, задекларована в Україні на початку 20-х рр. ХХ ст., не була реалізована у повній мірі, а вже у середині 20-х років від неї практично відмовилися.

Список бібліографічних посилань:

1. Гринько Г. Очередные задачи советского строительства в области просвещения. – Харьков: Тип. Б. Бенгис, 1920. – 126 с.
2. Липинський В. Становлення і розвиток нової системи освіти в УРСР у 20-ті роки. – Донецьк: Вид. Донецьк. ун-ту, 2001. – 248 с.
3. Про соціальне виховання дітей // Збірник декретів, постанов, наказів та розпоряджень по Народному Комісаріату освіти УРСР. – Вип. 1. – Харків: Вид. НКО УСРР, 1920. – С. 26-28.
4. Русова С. Вибрані твори. – К.: Освіта, 2001. – С. 223-224.
5. Гринько Г. Очерки советской просветительской политики. – Харьков: ДВУ, 1923. – 194 с.
6. КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. – К.: ДПВ, 1979. – Т.2. – 320 с.
7. Культурне будівництво в Українській РСР (1917-1941 рр.) // 36. документів. – Т.1. – К.: ДПВ, 1969. – 620 с.

УДК 340.151

Світлана Юрїївна ОБРУСНА,

професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, доктор юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У ХІ-ХVІІІ СТОЛІТТЯХ

З виникненням держави однією із найважливіших її функцій стало забезпечення здійснення правосуддя. Вважають, що у вітчизняній історії слово «суд» вперше згадано у Статуті князя Володимира «Про десятини, суди і людей церковних», датованому ХІ століттям. [1]. Відтоді і до нині залишається актуальною проблема організації діяльності судів та формування такої їх системи, що забезпечувала б здійснення справедливого правосуддя.

У різні періоди історії у поняття «правосуддя» мало неоднаковий

зміст, але спільними були дії держави, спрямовані на організацію судових органів, формування складу суду, прийняття низки нормативно-правових актів, що забезпечували процес організації та функціонування судової системи тощо. Зазначену діяльність у юридичній науці називають управлінням або адмініструванням у сфері формування судової системи. У теорії адміністративного права цей механізм отримав назву «адміністративно-правове регулювання».

Зрозуміло, що сучасні поняття теорії адміністративного права варто досить обережно застосовувати до аналізу державно-правових явищ і процесів минулого. Разом із тим, звернення до історії дозволяє простежити процес їх зародження, характерні риси та особливості, отримати цінний фактичний матеріал, що, безумовно, сприятиме удосконаленню сучасної судової системи України.

Дослідження механізму адміністративно-правового регулювання формування судової системи на українських землях періоду XI – середини XVI ст. дає можливість виділити такі його риси, як відокремленість суду від адміністрації, його становість. Зокрема еволюція управління судовою системою полягає в тому, що у XI – на початку XIII ст. воно здійснювалося великим князем, у першій половині XIII – другій половині XIV – належало здебільшого центральним органам управління, а для другої половини XIV – другої половини XVI ст. було характерне поєднання впливу князя, центральних органів виконавчої влади та самоврядних органів. Судова система у вказаний період будувалася спочатку за принципом територіальності, а з часом – територіальності та спеціалізації. Її побудова – це й відображення правової свідомості тодішнього суспільства, і вплив на цю правосвідомість.

На подальший розвиток механізму адміністративно-правового регулювання судової системи на українських землях певний вплив справило перебування у складі Великого князівства Литовського. В організації судів в українських землях доби Великого князівства Литовського дослідники, зокрема Н. Полонська-Василенко, виділяють три періоди: 1) 50-60-ті роки XIV ст. – 1385 рік, 2) 1385-1566 роки, 3) 1566-1569 роки [2, с. 250].

Для першого періоду характерне подальше панування місцевого права у всіх його галузях, наявність незначних змін в організації та компетенції органів влади, у тому числі й судових установ, та виникнення суду великого князя литовського, що поширювався й на землі колишньої Київської Русі. Другий етап характеризувався інтенсивним проникненням західноєвропейського, а особливо польського права, на територію сучасних українських земель та суттєвими змінами у судоустрої, пов'язаними із позбавленням магнатів та шляхти права судової юрисдикції, а також створенням великим князем нової системи державних судових органів. Судова система третього етапу будувалася за

принципами територіальності та спеціалізації. Литовські статuti 1566 року передбачали створення у кожному повіті трьох судів: земського, гродського й підкоморського та апеляційної інстанції для них – суду великого князя. У ході реформи було зроблено спробу відокремлення судової влади від адміністрації, яку можна простежити на прикладі земського суду, що формувався шляхтою на підставі виборів і затверджувався главою держави.

Період від середини XVI ст. до середини XVII ст. – час входження більшості українських земель до складу Речі Посполитої, що відзначався ліквідацією українських державних інститутів, у тому числі й судової влади, та запровадженням судової системи польського зразка.

Важливим чинником для сприйняття значення правових традицій у сфері адміністративно-правового регулювання судової системи на українських землях вказаного періоду є звернення до вивчення звичаєвого права українського козацтва та функціонування судової системи Запорізької Січі. Правова система запорізьких козаків базувалася на звичаєвому праві – сукупності правових звичаїв, що діяли на території Запорозьких Вольностей в XVI-XVIII ст. Характерними рисами козацького права були: домінуюча роль «публічного права», консерватизм, усна форма вираження правових норм (у більшості випадків), суворість, військовий характер.

Вказані риси були запозичені та культивовані на ґрунті Української козацької держави, судовий устрій якої відзначався низкою реформ, результатом яких стало функціонування так званих «козацьких» та «статутних» судів. Формування судових інститутів вказаного періоду було результатом складних соціальних, політичних, економічних змін, державотворчих пошуків і взаємодії різних соціальних верств, що, безумовно, вплинуло й на розвиток судової системи.

У кінці XVIII ст., у зв'язку з інкорпорацією більшості українських земель до складу Російської імперії, діючу судову систему було ліквідовано та запроваджено судоустрій російського зразка. Дані риси, безумовно, мали неабиякий вплив на процес формування судоустрою в подальші роки.

Список бібліографічних посилань:

1. Маляренко В. Новий етап в історії Верховного Суду України. URL:<http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/713e2b810e6bb947c2256ce10058de4b?OpenDocument>(дата звернення: 22.04.2018)
2. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. К.:Либідь. Т.1. 605 с.